

รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาในความปกติถัดไปของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี
THE MODEL OF SCHOOL DEVELOPMENT USING
COMPETENCY-BASED IN THE NEXT NORMAL FOR SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF UDONTHANI SECONDARY
EDUCATION SERVICE AREA

¹พิทยากรณ์ แก้วพิลากุล, ²สุนิสา วงศ์อารีย์ และ ³พนายุทธ เชยบาล
¹Pittayapond Kaewpilakul, ²Sunisa Wongaree and ³Panayuth Choeybal

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย
Udonthani University, Thailand

¹kru.pittayapond1978@gmail.com

Received: May 20, 2023; Revised: July 25, 2023; Accepted: August 10, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะที่ 1 การศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ด้านการบริหารและจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิด-19 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 2) การหารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี และ 3) ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบยืนยันรูปแบบการพัฒนา และแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดสัมมนาวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและ

¹ นิสิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วิเคราะห์ การยืนยันรูปแบบการพัฒนาโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน 26 แนวทาง คือ 1) ด้านการจัดการตนเอง 8 แนวทาง 2) ด้านการคิดขั้นสูง 5 แนวทาง 3) ด้านการสื่อสาร 3 แนวทาง 4) ด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม 5 แนวทาง และ 5) ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 5 แนวทาง โดยรูปแบบได้รับการยืนยันว่า“เห็นด้วย”ทุกด้านทุกแนวทาง 2) ผู้เข้าร่วมการสัมมนามีความพึงพอใจต่อ “รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี” อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ความปกติถัดไป การนำเสนอรูปแบบการพัฒนา สถานศึกษาฐานสมรรถนะ

Abstract

This research aims to propose the development model in the next normal instructional management for schools under the Office of Udon Thani Secondary Education Service Area. In-depth interviews were used to collect data from 12 informants, selected through the purposive sampling method. The tools used were an in-depth interview and a confirmation form. The obtained data were analyzed using content analysis and guidelines confirmation analysis, using frequency and percentage. The results of the research were summarized as follows: 1) There were 5 dimensions and 26 guidelines for the development model of instructional management in the next normal situation for schools under the Office of the Udon Thani Secondary Educational Service Area, consisting of 1) 8 guidelines for self-management approaches; 2) 5 guidelines for higher thinking approaches; 3) 3 guidelines for communication; 4) 5 guidelines for working together as a team; and 5) 5 guidelines for being strong citizens, all of which have been confirmed as "agree" in all dimensions and guidelines. 2) The participants in the seminar were satisfied with the proposed development guidelines in next normal instructional management at the high level.

Keywords : The Next Normal, development model presentation, competency-based educational institutes.

บทนำ

สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) สร้างผลกระทบในการดำรงชีวิต การเรียน การทำงาน ส่งผลให้ประชาชนทุกเพศทุกวัย จำเป็นต้องปรับตัวเพื่ออยู่รอด ตั้งแต่การอยู่บ้าน ลดและงดเว้น การเดินทาง มีการเว้นระยะห่าง (Social Distancing) การตรวจคัดกรอง การบันทึกการเข้าออก (Check in) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตและการให้บริการไปจากเดิม ตาม แนวทางชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เพื่อก้าวไปสู่ชีวิตวิถีถัดไป (Next Normal) ในช่วงหลัง สถานการณ์โควิด-19 (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2563: 1) จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผล กระทบไปรอบด้าน โดยงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิด-ปิดโรงเรียนล่าช้า พบว่า การออกจากโรงเรียน ประมาณ 6 สัปดาห์ ทำให้ความรู้ของนักเรียนหายไปถึงครึ่งปีการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นสภาวะ การถดถอยของทุนมนุษย์ อาจจะนำไปสู่การถดถอยของการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562ก: 36) และที่ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่สำเร็จการศึกษายังมี สมรรถนะที่ไม่ตรงตามสมรรถนะที่สถานประกอบการต้องการ ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาวางงานอยู่ เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับวีรพล วีระโชติ ตัวแทนผู้ประกอบการเกี่ยวกับการศึกษา (Edupreneur) มองว่า โลกการศึกษาหลังยุคโควิดจะต้องให้ความสำคัญกับ “Personalize Competency Base Education” หรือการเตรียมเด็กให้พร้อมตั้งแต่การค้นพบตัวเอง (personalize) คือสอนให้เด็กรู้เป้าหมายของชีวิตว่าอยากเรียนไปเพื่ออะไร อยากเป็นอะไรใน อนาคต จะได้ว่าตัวเองยังขาดสมรรถนะในด้านใด เพื่อเลือกเรียนและมุ่งเน้นพัฒนาตัวเองในด้าน นั้นได้โดยตรง ส่วนที่สองคือหลักสูตรฐานสมรรถนะทำอย่างไรจึงจะจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ชีตความสามารถ (competency) ในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะอย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อ นำไปสู่การศึกษา (education) ที่แท้จริงซึ่งสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมได้ (TEP-Thailand Education Partnership, 2563: ออนไลน์) ดังนั้น การนำแนวคิดสมรรถนะมาใช้ในการบริหาร สถานศึกษาจะช่วยให้องค์กรสามารถรักษาความได้เปรียบแข่งขันได้ เพราะทุนมนุษย์ คือ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความได้เปรียบแข่งขันในโลกปัจจุบัน

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนา สถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะ ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการตนเอง 2) การคิดขั้นสูง 3) การสื่อสาร 4) การรวมพลังทำงานเป็น ทีม และ 5) การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564: 5) เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาภายหลังสถานการณ์โควิด-19 สิ้นสุดลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

นำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบมานุษยวิทยา (Anthropological research) วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้าน การบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1) สถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) การศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 1 โรงเรียนที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 2) เป็นสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ขอรับการประเมินคุณภาพภายนอก ระยะที่ 1 การประเมิน SAR ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ครั้งที่ 1 (3/2564) และ 3) เป็นสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานศึกษาที่มีผลงาน เชิงประจักษ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

2) ผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน ในระยะที่ 1 มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา กลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน และ 3) ครูผู้สอนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน

3) ขอบเขตเนื้อหา การศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ศึกษาโดยนำกรอบแนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการตนเอง 2) การคิดขั้นสูง 3) การสื่อสาร 4) การรวมพลังทำงานเป็นทีมและ 5) การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ระยะที่ 2 การหารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1) ผู้ให้ข้อมูลและผู้ยืนยันแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลและผู้ยืนยันรูปแบบ คือกลุ่มเดียวกัน จำนวน 12 คน มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน 2) ผู้บริหารการศึกษา หรือที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหารการศึกษา

และการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 3 คน และ 4) นักวิชาการและศึกษานิเทศน์ จำนวน 3 คน

2) เนื้อหา รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มาจากกรอบแนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการตนเอง 2) การคิดขั้นสูง 3) การสื่อสาร 4) การรวมพลังทำงานเป็นทีม และ 5) การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1) ผู้เข้าร่วมการสัมมนา การศึกษาระยะที่ 3 เป็นการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไป โดยนำผลการศึกษาในระยะที่ 2 มาดำเนินการจัดสัมมนาทางวิชาการ เพื่อนำเสนอรูปแบบ “การพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไป หรือ Next Normal” โดยเป้าหมายมีผู้เข้าร่วมการสัมมนาเป็นครูและผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี และผู้สนใจ จำนวน 50 คนขึ้นไป

2) เนื้อหา การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เป็นการนำเสนอผลการศึกษาในระยะที่ 2 มาเผยแพร่ข้อมูล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบของการจัดสัมมนาวิชาการ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี สรุปผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 ผลการศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี บริบทของโรงเรียนบ้านดุงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1.1 ด้านการจัดการตนเอง พบว่า โรงเรียนบ้านดุงวิทยาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนออกแบบและพัฒนาหลักสูตร โดยใช้สามเหลี่ยมการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นโมเดลที่จัดทำขึ้นเพื่อวางแผน ออกแบบ ปฏิบัติ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลในสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19)

1.2 ด้านการคิดขั้นสูง พบว่า โรงเรียนบ้านดุงวิทยาได้ดำเนินการวางแผนภายใต้ค่านิยมองค์กร BANDUNG โดย B: Brain Storming คือ ระดมความคิดการมีส่วนร่วม A:

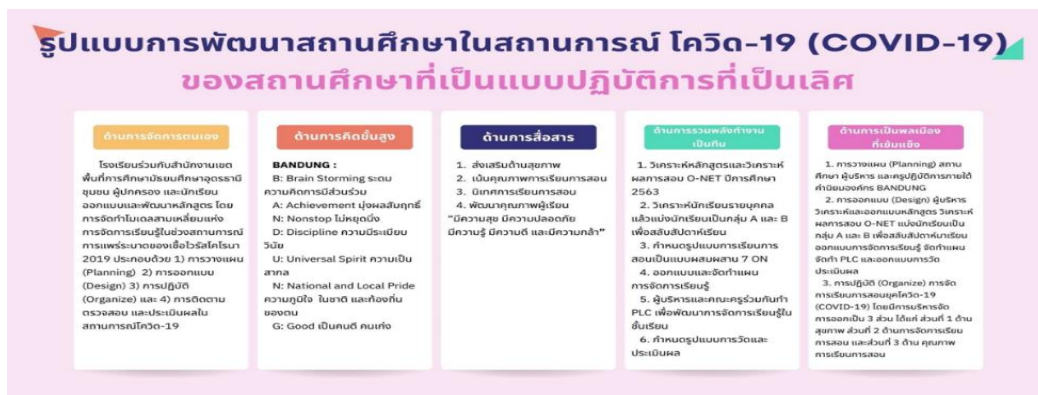
Achievement คือ มุ่งผลสัมฤทธิ์ N: Nonstop คือ ไม่หยุดนิ่ง D: Discipline คือ ความมีระเบียบวินัย U: Universal Spirit คือ ความเป็นสากล N: National and Local Pride คือ ความภูมิใจในชาติและท้องถิ่นของตน และ G: Good คือ เป็นคนดี คนเก่ง

1.3 ด้านการสื่อสาร พบว่า โรงเรียนบ้านดุงวิทยา ได้ดำเนินการออกแบบและดำเนินการ ได้แก่ การปฏิบัติ หรือ Organize เป็นการจัดการเรียนการสอนยุควิถีวิถี COVID-19 ของโรงเรียนบ้านดุงวิทยา

1.4 ด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม พบว่า โรงเรียนบ้านดุงวิทยา ได้ดำเนินการออกแบบและดำเนินการได้แก่ การออกแบบ หรือ Design โดยดำเนินการออกเป็น 6 แบบ คือ วิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผลการสอบ O-NET ปีการศึกษา 2563 วิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลแล้วแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม A และ B เพื่อสลับสัปดาห์เรียน กำหนดรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบผสมผสาน 7 ON ออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันทำ PLC เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และกำหนดรูปแบบการวัดและประเมินผล

1.5 ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พบว่า โรงเรียนบ้านดุงวิทยา ได้ดำเนินการออกแบบและดำเนินการโดยใช้สามเหลี่ยมการจัดการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 2019 ทั้ง 3 ตัว ได้แก่ การวางแผน หรือ Planning การออกแบบหรือ Design และการปฏิบัติ หรือ Organize

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาที่เป็นแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 2 ผลการหารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไป ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

2.1 ด้านการจัดการตนเอง พบว่า รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสามารถสรุปได้ 4 แนวทาง คือ 1) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การบูรณาการร่วมกับการใช้เทคโนโลยี 2) นวัตกรรมการเรียนการสอน 3) การวิเคราะห์ SOAR

(SOAR Analysis) และ 4) การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self-assessment Report: SAR) ในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา จะมี 2 แนวทาง คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบ และ 2) ผู้นำทางวิชาการ และในส่วนของครูและนักเรียน จะมี 2 แนวทาง คือ 1) การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning และ 2) การนำตนเอง (Self-directed) โดยสะท้อนจากการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ปัจจุบันทุกคนมีโทรศัพท์กันคนละเครื่อง บางคนมีมากกว่านั้น มีทั้งไอแพด ไอโฟน แล้วยังมีคอมพิวเตอร์อีก แล้วในเมื่อทุกคนมีอุปกรณ์เหล่านี้ แล้วเราจะยังสอนหรือเรียนกันแบบเดิมอยู่อีกหรือ มันก็ไม่ใช่แล้ว ยิ่งในอนาคตการเรียนการสอนก็จะต้องใช้เทคโนโลยีมากกว่านี้...” (ผู้บริหารสถานศึกษาคนที่ 3)

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการจัดการตนเอง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการจัดการตนเอง

2.2 ด้านการคิดขั้นสูง พบว่า สิ่งที่จะพัฒนาการคิดขั้นสูงของนักเรียนได้ สถานศึกษาจะต้องพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อนำมาพัฒนาครู พัฒนาการคิดสร้างสรรค์สร้างสรรค์ของนักเรียน ผ่านการพัฒนาการสอนของครู ประกอบด้วย 3 แนวทาง ดังนี้ 1) การพัฒนาผู้บริหารและครู โดยใช้นโยบายเชิงรุก 2) โรงเรียนคุณภาพ 3) สถานศึกษาพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) โดยสะท้อนจากการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...เรามักจะได้ยินว่าข้าราชการมักทำงานแบบ Routine คือทำวันต่อวัน ทำแค่ที่สั่ง แต่ไม่คิดต่อยอดไม่เกิดการพัฒนา ตรงนี้แหละที่ต่างกับการทำงานเชิงรุก คนทำงานเชิงรุกก็จะ Active ชอบทำงาน ชอบคิด ชอบวางแผน ...” (นักวิชาการคนที่ 1)

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการคิดขั้นสูง ดังภาพที่ 3

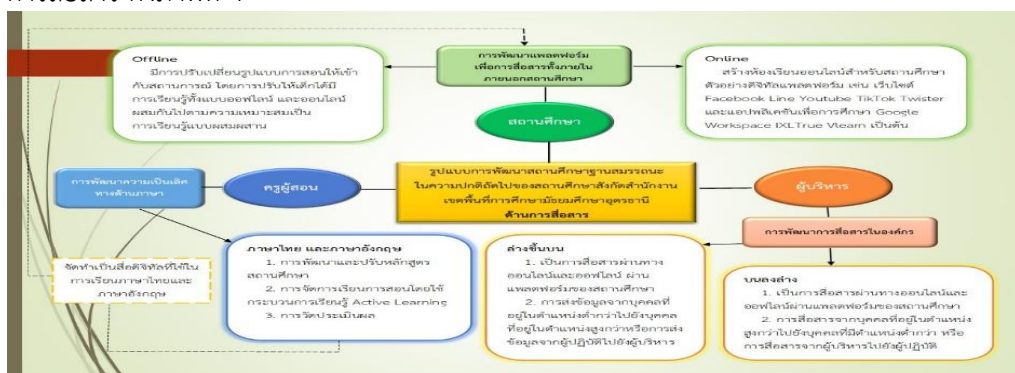

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการคิดขั้นสูง

2.3 ด้านการสื่อสาร พบว่า สถานศึกษาจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของ วัสดุ อุปกรณ์ เครือข่ายที่จะใช้ในการเชื่อมต่อระบบสารสนเทศ โดยจำเป็นจะต้องมีการใช้แพลตฟอร์มเทคโนโลยีในการสร้างเป็น “ห้องเรียนออนไลน์” และสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วถึง สำหรับใช้ในองค์กร ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยสะท้อนจากการให้ข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ตอนนี้ครูเราสามารถใช้สื่อดิจิทัล ใช้คลิปวิดีโอมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนได้ ถ้าโรงเรียนสามารถมีแพลตฟอร์มของตนเองได้ ไม่ใช่แค่ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนการบริหารจัดการ ระบบดูแลนักเรียน การติดต่อสื่อสาร การจัดเก็บข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกอย่างจะรวดเร็วขึ้น...” (ครูผู้สอนคนที่ 2)

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการสื่อสาร ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการสื่อสาร

2.4 ด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม พบว่า รูปแบบการพัฒนาการรวมพลังทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา ผู้บริหาร และครูผู้สอนในความปกติถัดไป จะต้องมีการพัฒนา

ตามหลักการประชาธิปไตย โดยหลักการในการสร้างทีมมี 5 แนวทาง คือ 1) ทักษะในการสื่อสาร 2) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) 3) ทักษะการประนีประนอม 4) ทักษะความเท่าเทียม และ 5) ทักษะการรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยสะท้อนจากการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ตอนที่ผมมองนะ ผมว่าเรื่องภาษาเป็นสิ่งที่เราด้อยกว่าเรื่องอื่นนะ โดยเฉพาะภาษาที่ 2 จะภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีนก็แล้วแต่ คือสัดส่วนของคนที่พูดได้เทียบกับคนที่พูดไม่ได้มันยังห่างกันมาก แต่อนาคตคนไทยจะพูดได้มากขึ้น เพียงแต่กว่าจะพูดได้ใช้เวลาเรียนนานมาก เราต้องทำให้เวลาสั้นลง เราเรียนกันนานเกินไป 12 ปี หรือมากกว่านั้นด้วยซ้ำก็ยังสื่อสารไม่ได้ ต้องพัฒนากันแบบจริงจัง จะเปลี่ยนหลักสูตร จะจัดการเรียนการสอน เราก็ต้องทำ...” (ผู้บริหารสถานศึกษาคนที่ 2)

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม

2.5 ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พบว่า รูปแบบพัฒนาการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสถานศึกษา ผู้บริหาร และครูผู้สอนในความปกติถัดไปมี 5 แนวทาง คือ 1) รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น 2) รู้จักเคารพในกฎกติกา และกฎหมาย 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ 4) ส่งเสริมสนับสนุนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ 5) มีบทบาทในการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยสะท้อนจากการให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...คนที่เข้มแข็งต้องเป็นคนดี คนดีคือคนที่เคารพผู้อื่น เคารพกฎกติกา เคารพกฎหมาย เราจะสามารถทำได้ ครอบครัวต้องช่วย เพราะพลเมืองที่ดีต้องสร้างความรัก ความอบอุ่นทั้งครอบครัวและครูต้องสร้างให้กับตัวเอง และนักเรียนด้วย การสร้างนักเรียนไม่ใช่ไปสร้างกับคนที่ติอยู่แล้ว คนที่ไม่ดี ก็ต้องสร้างด้วย โดยเฉพาะช่วงโควิดที่เด็กเกิดภาวะถดถอยทางการศึกษา และเด็กที่มีความเหลื่อมล้ำหลากหลาย บางครั้งความไม่พร้อมทางครอบครัวก็ไม่มีใคร

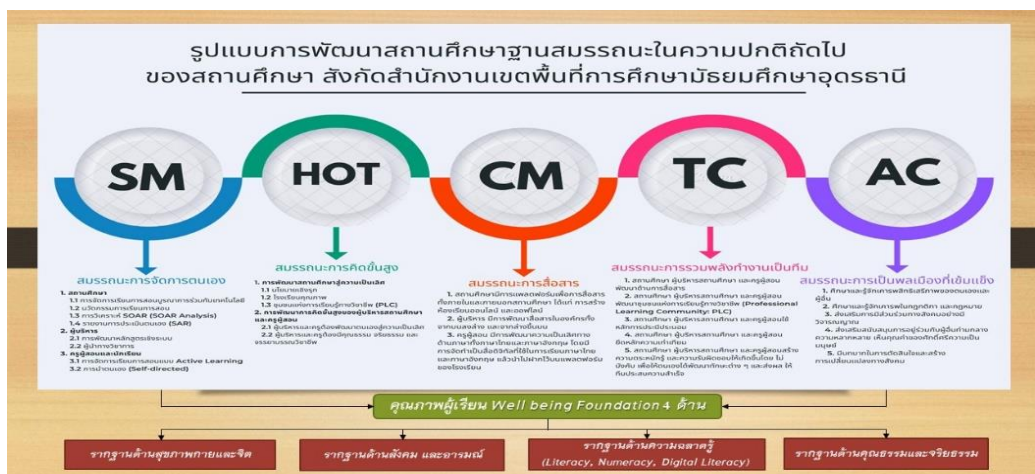
แนะนำเขา แนวทางก็คือการสร้างวินัยให้เด็กที่ไม่พร้อมเอาเด็กเหล่านี้ก่อน...” (ผู้บริหารสถานศึกษาคนที่ 1)

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของการหารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไป ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไป

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 3 ผลการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี โดยการจัดสัมมนาวิชาการ

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดสัมมนาวิชาการ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2565 โดยใช้ระบบออนไลน์ด้วยโปรแกรม Google Meet มีผู้เข้าร่วมการสัมมนาโดยการลงทะเบียนออนไลน์ทาง Google Form จำนวน 110 คน และมีผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 110 คน ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ 50 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการจัดสัมมนาวิชาการ มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.27) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 83.64) เป็นครู ค.ศ.1 (ร้อยละ 69.09) และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 65.45)

2) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนาวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$) เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านภาพรวมของการจัดสัมมนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.39$) รองลงมาคือ ด้านวิทยากร ($\bar{X}=4.34$) ด้านเนื้อหาการบรรยาย ($\bar{X}=4.31$) และด้านการดำเนินการจัดสัมมนา ($\bar{X}=4.09$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา

ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิทยากร	4.34	0.12	มาก
2. ด้านการดำเนินการจัดสัมมนา	4.09	0.05	มาก
3. ด้านเนื้อหาการบรรยาย	4.31	0.02	มาก
4. ด้านภาพรวมของการจัดสัมมนา	4.39	0.02	มาก
โดยรวม	4.29	0.09	มาก

3) ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการจัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยการถาม-ตอบ สะท้อนผลและข้อเสนอแนะระหว่างการจัดสัมมนาและหลังการจัดสัมมนา โดยสะท้อนจากการนำเสนอความคิดเห็น ดังนี้

“...ดีมาก เป็นไปตามที่คาดหวัง ได้แนวทางใหม่ ๆ ได้ความรู้ใหม่ ๆ...”

“...รู้สึกดีเกินคาด บางประเด็นเราไม่เคยรู้มาก่อน เป็นเรื่องใหม่ เรื่องดีมีประโยชน์มาก เช่น เรื่อง หลักสูตรฐานสมรรถนะ ต้องไปศึกษาเพิ่มเติม...”

“...ประทับใจวิทยากร รู้เลยว่าผู้วิจัยทุ่มเทมาก มีความตั้งใจสูง มีความรู้ดี...”

“...ดีมาก เกินคาดหวัง อยากให้มีการแลกเปลี่ยนหรือจัดสัมมนาแบบนี้อีกทำให้ได้แนวทางไปใช้ในการทำงานได้จริง โดยเฉพาะเรื่องการจัดการศึกษาแบบใหม่ การบริหารใหม่ ๆ ชอบมาก...”

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ซึ่งพบประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก พบว่า ด้านการจัดการตนเอง มีรูปแบบในการพัฒนามากที่สุด คือ 8 แนวทาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการตนเองไม่ใช่แค่นักเรียนเท่านั้นที่จะต้องมีส่วนร่วมนี้ สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนเอง ต่างก็ต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่เสมอและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองให้มีความเป็นเลิศในด้านที่ตนเองถนัด และเมื่อจัดการตนเองได้ ก็จะสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านอื่นต่อไปได้ ดังนั้น สถานศึกษา ครู ผู้บริหารจะต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ไม่เช่นนั้น อาจเสี่ยงที่จะถูกปิดตัวลงหรืออาจถูกควมรวบในอนาคต โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่ขาดแคลนงบประมาณ ขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ ในทางตรงกันข้ามก็อาจจะมีสถานศึกษารูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้น ที่เน้นการเรียนรู้เฉพาะทางเพื่อรองรับคนรุ่นใหม่ และทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคต

ประเด็นที่สอง พบว่า รูปแบบที่พัฒนาสถานศึกษาได้ยากที่สุด คือ ด้านการจัดการตนเอง เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ด้าน และที่สำคัญก็คือความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา โดยตรงว่าจะบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างไรให้บรรลุเป้าหมายได้ เพราะแต่ละสถานศึกษามีการวางยุทธศาสตร์ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ไว้ชัดเจนอยู่แล้ว สอดคล้องกับทศนา เขมมณี (2551, 220) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ 5 องค์ประกอบคือ 1) วัตถุประสงค์ แนวคิด 2) บริบทและเงื่อนไข 3) ยุทธศาสตร์ 4) กระบวนการดำเนินงาน และ 5) ผลที่ได้รับจากการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งส่วนผู้บริหารสถานศึกษาก็มีหน้าที่ในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนั้น ยังต้องมีการพัฒนาครูผู้สอน และนักเรียนไปด้วย โดยครูผู้สอนก็ต้องมีการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของสถานศึกษา

ประเด็นที่สาม พบว่า รูปแบบที่ประสบความสำเร็จได้ง่ายที่สุด คือ รูปแบบด้านการสื่อสาร เนื่องมาจากมีรูปแบบ 3 รูปแบบ ซึ่งถึงว่าน้อยที่สุด แต่ก็มีข้อค้นพบที่ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนยังไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นได้ ซึ่งรูปแบบนี้สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากก็จริง แต่หากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาด้านภาษาก็เชื่อว่าจะสามารถพัฒนาด้านนี้ได้ไม่ยาก

ประเด็นที่สี่ ข้อค้นพบจากผลการจัดสัมมนาวิชาการ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อุดรธานี พบว่า ผู้เข้าร่วมการสัมมนามีความพึงพอใจในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมการสัมมนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นครู และผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ในการทำงาน และการศึกษาต่อได้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไปของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไป ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีทั้งหมด 5 ด้าน 26 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการตนเอง 8 แนวทาง 2) ด้านการคิดขั้นสูง 5 แนวทาง 3) ด้านการสื่อสาร 3 แนวทาง 4) ด้านการรวมพลังทำงานเป็นทีม 5 แนวทาง และ 5) ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 5 แนวทาง โดยทุกรูปแบบได้รับการยืนยันว่า “เห็นด้วย” ทุกรูปแบบ 2) ผู้เข้าร่วมการสัมมนามีความพึงพอใจต่อการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาฐานสมรรถนะในความปกติถัดไป ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีอยู่ในระดับมาก

เอกสารอ้างอิง

- Thai education in the post-COVID-19 era. (2563, May 17) *TEP - Thailand Education Partnership*. From <https://www.facebook.com/TEPThaiEDU/posts/1086065528461289>.
- Thitana Khaemmanee. (2008). *Pedagogical Science: Knowledge for managing an effective learning process*. (2nd edition). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wijarn Panich. (2013). *Creating learning for the 21st century*. Bangkok: Siam Commercial Foundation.
- Office of the Basic Education Commission. (2021). *Competency-Based Courses* (2020, 24 October). CBE Thailand online. Retrieved February 18, 2022, From <https://cbethailand.com/Competency-Based/>.
- Office of the Secretariat of the Council of Education. (2019). *Research and Development Report on Student Competency Framework lower elementary school for basic education courses*. Secretariat Online Education Council. Retrieved February 19, 2022, From <http://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1687>.
- _____. (2020). *Proactive competency-based learning management*. Educational

Standards Group, Bureau of Educational Standards and Learning
Development Office of the Secretariat of the Council of Education.

Retrieved February 27, 2022, From <http://backoffice.onec.go.th/>.

Digital Economy Promotion Agency. (2020). *Digital Transformation from New Normal to Next Normal*. Retrieved February 23, 2022, From <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>.

